

A teremtés dicsérete. Weöres Sándor és Illés Árpád

Kiállítás, tárlatvezetések és pódiumbeszélgetések

Az Országos Széchényi Könyvtár Weöres Sándor születésének századik évfordulójára emlékező rendezvényei szeptember 17-én vették kezdetüket.

Szeptember 17-én *Tolnai Ottó* nyitotta meg a költő és a festőművész barátságát, alkotó együttműködését bemutató kiállítást, melyen a közönség által még soha nem látott Weöres-kéziratok, rajzok, izgalmas dedikációval újtukra bocsátott kötetek, ritkán látható Illés Árpád-festmények és metszetek gazdag kollekcója kerül egy térbe, föltárva és értelmezve a két életmű metszéspontjait.

Az 1929/30-as tanévet Weöres a Révai Miklós Reálgymnázium tanulójaként kezdte meg Győrben. Egy rokon hölgy buzgalmának köszönhetően az ifjú költő hamarosan megismerkedett a nála alig idősebb képzőművész Illés Árpáddal, aki ekkor már Rudnay tanítványa a főiskolán, de a szünidőket Győrben tölti. A fiatalok között kialakul az a szoros kötelék, mély barátság, mely halálukig kíséri őket, hol játékos, garabonciás kalandokra csábítva, hol komoly közös munkákra ösztökélve. Életük utolsó évtizedeiben pedig az egymás munkáira reflektáló alkotásokban felragyogva.

Illés Árpád 1935 után Weöresnek több könyvét tervezi és illusztrálja, majd hamarosan valódi közös munkákba kezdenek. Természetüknél fogva ilyenek a színpadra szánt darabok. Elkészül *A holdbeli csónakos* Illés színpadi terveivel, abszurd játékkuk, a *Tyunkankuru* Illés

jelmezterveivel; de nagy elhatározással fognak bele a csak maguk számára készülő „kék, barna és sárga könyvbe” is, amelyekbe az elgondolás szerint Illés rajzai és Weöres szövegei felváltva kerülnek, végeredményként egy közös korpuszt alkotva.

Weöres Pestre költözése a levelezés megszűnését vonta maga után, és úgy tűnik, a korábbi két évtized szoros „mindennapi” együttléte is eloldódik. Átadja helyét egy alkotói értelemben sokkal intenzívebb közelségnek, mely elsősorban Illés Árpád művészi „fordulatának” köszönhető, aki az 1960-as évekre alakítja ki végső, összetéveszthetetlen képi világát. Weöres-versek születnek Illés-festményekre és Illés-képek a költő szövegeire.

Nyilatkozataik, teoretikus megnyilvánulásaik egészen pontosan rávilágítanak erre az alkotáslélektani, alkotástechnikai közelségre, és megfogalmazzák a műalkotásról mint a világban megjelenő, alkotott és újrateheremtett, sajátos valóságról kiérlelt gondolataikat.

„Sültrealizmus” – mondja Weöres, amikor szürreálisnak aposztrofált verseiről kérdezik, amit már jóval korábban, *A vers születése* című disszertációjában is kifejtett: a mű teremtés voltának van igazságtartalma. Teremtés, de „csak a rendelkezésre álló tárgyi és szellemi elemek felhasználásával készülhet a műve, a semmiből valamit nem alakíthat”. Erre felel Illés Árpád 1978-as életút-interjúja-

ban: „Semmit nem lehet kitalálni, csak azt, ami van”.

Alkotástechnikai közelségüknek bizonyos értelemben kulcsa egy harmadik művészeti ághoz, a zenéhez való viszonyuk. Weöres verselméleti gondolkodásának kezdettől fogva központi kategóriája a zeneiség kérdése, munkáinak elsődleges építőelemei zenei elemek, ritmus, tónusok, motívumok, hangzás, a legrövidebb verssortól a nagy ívű kompozíciókig. Illés megrögzött zenehallgató, zene mellett fest, és jeles kortárs zeneszerzőkkel kerül kapcsolatba, akik műtermét látogatják, és munkáit szívesen használják fel lemezbörítőkön. Ez kizárólag azért történhet, mert Illés az utolsó két évtized pseudo-szürrealista alkotásaiban ugyancsak „zenei” módon építkeznek: színek és formák ritmusa, harmóniák, akkordok, összhangzásokból játékosan vagy éppen ironikusan kimozdított „hangok”, visszatérő motívumok variációi képzik meg titokzatosan a műveit.

Mindketten beszélnek magáról az alkotási folyamatról, arról, hogyan születik a mű. Az említett formákról, ritmusokról, akkordokról, szépségről, a valóság elemeinek alkalmazásáról, eljutva egészen a mű kapujáig. Ezen belépni az értelmezés esendő szavaival nehéz. A munka feldúsul, megmagyarázhatatlan módon jelentéssel telítődik. Az alkotó számára is titokzatosan megszületik a mű: a teremtett valóság.

Weöres Sándor és Illés Árpád egymás közelében, ihletésében megszületett munkáiról gondolkodva szükségképpen megfogalmazódnak a két életrajz metszéspontjai, közeledések és távolodások. Még inkább szükségszerűen rendeződnek egymás mellé azok az alkotások,

amelyek formai-tartalmi jegyeikkel hatással voltak a másik alkotó munkáira, valamint közös munkáik is. Kiállításunk ebben a felfogásban igyekszik végiggondolni és bemutatni a két alkotó teremtő barátságát.

A kiállítás 2013. szeptember 17. és november 17. között tekinthető meg keddtől szombatiig 10 és 18 óra között az Országos Széchényi Könyvtár Corvina-termeiben.

2013. október 1, 2, 4, 8, 9, 11, 15, 16, 18, 22, 25-én, 13 órai kezdettel a Múzeumok Őszi Fesztiválja keretében rendhagyó tárlatvezetéseket tart a kiállításban *Földesi Ferenc* irodalomtörténész, az OSZK Kézirattár vezetője.

Részvételi szándékát kérjük, jelezze a pr@oszk.hu címen, vagy hétfőtől csütörtökig 9 és 16 óra között, pénteken 9 és 14 óra között a 06 1 224 3745-ös telefonszámon, a programot megelőző nap déli 12 óráig.

A kiállítás megnyitását követően havi rendszerességgel pódiumbeszélgetés-sorozatot indítunk, mely – tágasabban rátekintve a két életműben megfogalmazódó alkotói kérdésekre – kép és szöveg, irodalom és társművészetek kapcsolatát járja körül, különös tekintettel a XX. századi és kortárs magyar művészetre.

Szeptember 17-étől elérhető a rendezvénytársorozatot kísérő honlap is, ahol a látogatók megtekinthetik a kiállítás válogatott darabjait, tájékozódhatnak a tárlatvezetések időpontjáról, és részesei lehetnek a lezajlott pódiumbeszélgetéseknek is (www.oszk.weores-illes.hu). ■